

MASARYKOVA UNIVERZITA V BRNĚ
Pedagogická fakulta

Seminární práce
Pojetí výchovy a její hlavní rysy

Jméno: Petra Marešová
UČO: 173786

Výchova

Současné pojetí výchovy je výsledkem dlouhodobého bádání výchově vzdělávacího modelu, zahrnujícího nejpokrokovější pedagogické tradice s výchovnými potřebami moderní společnosti. Vedle činitelů ekonomických a sociálně politických je výchova jedním z významných faktorů úspěšného rozvoje společnosti a jejich občanů.

Definice pojmu výchova:

- proces záměrného působení na osobnost člověka s cílem dosáhnout pozitivních změn v jeho vývoji.
- záměrné více či méně systematické rozvíjení citových a rozumových schopností člověka.
- záměrné působení na rozvoj jedince, které začíná v rodině a postupně se stává více záležitostí specifických institucí a personálních pedagogických pracovníků

Někteří autoři chápou výchovu jako proces ovlivnění člověka pedagogem nebo institucí. Jiní autoři zdůrazňují vliv osobnosti na vlastní formování. Třetí skupina autorů vychází při vymezení výchovy z interakce vychovávaného s pedagogem. Účinnost této výchovy je závislá na tom, jak je jedinec otevřený pedagogickému působení, vytvoří-li se v jeho vědomí potřeba růstu a zdokonalení.

Rozvoj výchovy po fyzické, psychické a sociální stránce je celoživotní proces. Osobnostní profil člověka v kterémkoliv okamžiku je výslednicí vlivů dědičnosti, prostředí a výchovy. Tyto tři determinanty se podílejí na rozvoji jedince i celé společnosti. Vlivy se vzájemně pronikají a to dává vzniknout neopakovatelným rysům osobnosti.

- Biologická podmíněnost je daná specifičností genetické výbavy jedince.
- Prostedí (materiální, sociální) oboustranné působení – prostředí formuje jedince, ten pak prostředí postupně poznává a mění
- Výchova spočívá ve snaze společnosti utvářet jedince ve shodě se svými ideály a potřebami. Výchova se rozlišuje na:
 - Intencionální (záměrná, přímá), kdy na jedince působí pedagog přímo.
 - Funkcionální (nepřímá), kdy na jedince působí upravené prostředí. Prostedí se často stává aktivním a účinným výchovným činitelem.

Pedagogika se stále více soustřeďuje svou pozornost na celospolečenské výchovné problémy, na výchovu ve společnosti jako celku a na její dílčí formy, ke kterým patří *heteroedukace* – výchova druhým jedincem (např. výchova ve školských zařízeních aj.) a *autoedukace* (sebevýchova)

Výchova je ovlivněna kulturou, ekonomikou, a sociálně-ekonomickým uspořádáním společnosti. Má vždy konkrétní povahu, realizuje se v určité společnosti, pro určitou společnost a na úrovni této společnosti. Ústavou z roku 1992 se Česká republika přihlásila ke všeobecné deklaraci lidských práv z roku 1948, kde jsou formulovány také základní požadavky na moderní výchovu v demokratické společnosti.

Výchova „ má směřovat k plnému rozvoji lidské osobnosti a k posílení úcty k lidským právům a základním svobodám. Má napomáhat k vzájemnému porozumění, snášenlivosti a přátelství mezi všemi národy a skupinami rasovými i náboženskými, jakož i k rozvoji činnosti OSN pro zachování míru.“ (Mezinárodní dokumenty o lidských právech a humanitárních otázkách 1989,s.11).

Rysy výchovy

1. Permanentnost.

Současný model výchovy překonává tradiční pojetí výchovy jako záležitosti prvních 20 let života. Výchova probíhá neustále, po celý život. Akcelerace životního stylu, rozvoj vědy, techniky a kultury, to vše vyžaduje celoživotní vzdělávání a rozvíjení, tak aby byl jedinec schopen plnit své základní sociální role. V mládí převažuje již zmíněná heteroedukace která potupen věku přechází v autoedukaci. Posílení autoedukace se stalo z charakteristických rysů pedagogických směrů 20. století hlavně výchova dospělých (andragogika , gerontagogika – výchova lidí v postproduktivním věku)

2. Univerzálnost

Výchova se dotýká člověka ve většině životních situací. Není to záležitost vybrané skupiny lidí. Výchova je přítomna nejen v rodině a ve škole, ale také v mimoškolních výchovně-vzdělávacích zařízeních, společenských sdruženích atd. Výchova má své místo i ve sdělovacích prostředcích, umění apod.

Univerzální výchova má další typické rysy:

- *Globalizace a internacionalizace výchovy*

S rozmachem vědy a techniky, „zkracováním vzdáleností“ se ve výchově objevují nové fenomény. Moderní výchova se více než tomu bylo doposud orientuje na globální problémy (ekonomické, ekologické a sociální). Výchova překonává hranice jednoho národa a kultury. Tyto tendence se projevují v uzavírání mezinárodních dohod, společných

mezinárodních vzdělávacích projektech, mezinárodních výměnách učitelů a studentů, začleňování globální tematiky do školního učiva, mezinárodním uznávání kvalifikačních certifikátů atd.

3. Mnohostranná orientace

Moderní výchova v postmoderní společnosti se snaží o všestranný rozvoj osobnosti. Výchova rozvíjí jedince, tak aby mohl plnit základní sociální role – rozvíjí ho jako občana. Přípravuje na výkon povolání, zodpovědné plnění občanských povinností, partnerský život, roli rodiče, vede k ochraně životního prostředí atd. Dále se výchova snaží o rozvíjení psychických a fyzických vlastností jedince. Poskytuje mu potřebné vědomosti, cvičí návyky a dovednosti. Rozvíjí také v oblasti vědění – přináší základní poznatky z oblasti ekonomiky, filozofie, techniky. Moderní výchova naplňuje, to co Komenský nazval rozvojem „hlavy, rukou i srdce“.

V pedagogice se často hovoří o dvoustránkovitosti pedagogického procesu. Dvoustránkovitost pedagogického procesu poukazuje na to, že výchova, tak jak jí v edukačním procesu chápeme je složená z výchovy v užším smyslu (rozvoj postojů jedince, jeho potřeb a zájmů) a ze vzdělávání (rozvoj vědomostí, schopností a dovedností).